

## КАФЕДРА ДЕРЕВ'ЯНИХ ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

### Камерний ансамбль

|                           |                                                                  |
|---------------------------|------------------------------------------------------------------|
| Освітній ступінь          | магістр                                                          |
| Спеціальність             | 25 «Музичне мистецтво»                                           |
| Освітньо-наукова програма | «Музичне мистецтво»<br>Флейт, Гобой, Кларнет,<br>Фагот, Саксофон |

|         |     |
|---------|-----|
| Курс    | 1-2 |
| Семестр | 1-3 |

|                |                                     |
|----------------|-------------------------------------|
| Статус         | <u>обов'язкова</u>                  |
| Форма контролю | <u>залік/</u><br>атестаційний іспит |

|                   |     |
|-------------------|-----|
| ECTS              | 5   |
| Годин             | 150 |
| Практичні заняття | 72  |
| Самостійна робота | 78  |

Інформація про викладача

|                   |                                                                                                                                                                  |
|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ПІБ               | Кушнір А. Я.- кандидат мистецтвознавства, в.о.професора кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. |
| Профіль викладача | <a href="https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&amp;user=9UtGdBwAAAAJ">https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&amp;user=9UtGdBwAAAAJ</a>            |
| e-mail            | <a href="mailto:kushnirantonflute@gmail.com">kushnirantonflute@gmail.com</a>                                                                                     |

### Анотація навчальної дисципліни

У скарбниці світової музичної культури камерний ансамбль займає особливе місце. Народжений бажанням музичного спілкування, невеликий за складом виконавців та досить мобільний, жанр камерного музикування завжди привертав до себе увагу композиторів, які бачили в ньому можливість більш тонкого проникнення у складний духовний світ людини. Вивчення камерної музики – джерела високої духовності – відіграє значну роль у вихованні музиканта. Камерне музикування як форма творчого спілкування є найбільш довершений процес становлення митця як особистості. Воно сприяє досягненню професійної зрілості музиканта, розширює його художній кругозір, формує високі моральні якості. Композитори різних часів створювали камерно-інструментальні ансамблі для співдружності музикантів, кожний з яких – особистість. Ці твори, не втративши з роками своєї художньої сили, стали частиною духовного життя суспільства, зіграли значну роль в ідейному та моральному вихованні багатьох поколінь.

Видатні композитори сучасності створили у жанрі камерного ансамблю новаторські твори, які передають дух та суть нашого часу.

Незвичність архітекτονіки та складність організації музичного матеріалу цих творів відкрили нові горизонти у можливостях камерної музики.

Камерний ансамбль на кафедрі дерев'яних духових інструментів є однією із профільюючих дисциплін.

Формуючи професійні навички виконавців камерних ансамблів, вивчаючи із студентами твори композиторів різних епох, жанрів, стилів, необхідно дбати про те, щоб вагому частину їх репертуару складали твори українських композиторів.

### **Методичне обґрунтування, мета навчання і творчі завдання.**

Згідно з концепцією освітньої діяльності Академії, кафедра дерев'яних духових інструментів готує фахівців найвищої кваліфікації в галузі виконавського мистецтва, враховуючи суспільні потреби держави у підготовці творчих кадрів: виконавців, артистів оркестрів, артистів камерних ансамблів та викладачів середніх і вищих навчальних закладів.

**Метою курсу** є підготовка висококваліфікованих музикантів, які досягатимуть найвищих показників у галузі камерно-ансамблевого виконавства шляхом:

- забезпечення високорівневого володіння інструментом кожним учасником ансамблю;
- практичне виконавське застосування знань з теорії музики, гармонії, поліфонії, аналізу музичних форм, методики навчання гри на духових інструментах, психології виконавської діяльності, історії музично-виконавського мистецтва, а також суміжних знань у царині історії музики, музичної естетики та філософії;
- набуття практичного досвіду та використання вище перелічених знань у процесі концертного виконання;
- формування цілісності психофізіологічних засобів виконавської майстерності;
- виховання творчої свідомості та особистої відповідальності за досягнення найголовнішої мети ансамблевої діяльності – збереження та розповсюдження здобутків національної та світової музичної культури.

З метою розширення, поглиблення і розвитку набутих знань та досвіду необхідно створити відповідні творчі умови у наступних видах професійної діяльності:

**А)** ансамблева – відтворення цілісного процесу, спрямованого на забезпечення належного стану виконавського апарату; підготовку та удосконалення ансамблевого репертуару; організацію репетиційної та публічної концертної діяльності з урахуванням акустичних умов концертного залу або студії звукозапису; розробка та організація власних концертних програм, творчих проєктів;

**Б)** культурно-просвітницька – створення у сфері власної діяльності, єдиного інформаційного простору, що забезпечує формування і розвиток естетичних потреб та смаків усіх соціальних і вікових верств населення.

**Завданням курсу**, що впливає із поставленої мети є:

- формування сталих навичок у володінні різноманітними виконавськими технічними прийомами, спрямованими на забезпечення високопрофесійного рівня ансамблевої гри;
- виховання слухового самоконтролю та особистої творчої відповідальності;
- всебічний гармонійний розвиток виконавського апарату та засобів виконавської виразності;
- закладання основ виховання звукової культури учасників ансамблю;
- уміння визначати головне та другорядне у музичній канві, виховання культури «чуття» всіх голосів ансамблю;
- удосконалення навичок темпо-метро-ритмічного контролю у поєднанні з артикуляцією, спільністю тембральних, динамічних, агогічних та штрихових завдань;
- розвиток та удосконалення навичок «читання з аркуша»;
- удосконалення навичок самостійної роботи над музичним твором;
- забезпечення високого рівня артистичності;
- набуття та вдосконалення досвіду виступів ансамблів у різноманітних концертних залах і студіях звукозапису;

- уміння узагальнювати та використовувати знання та навички, набуті у класах фаху, оркестру, на заняттях музично-теоретичного циклу при вирішенні конкретних ансамблевих завдань і втілення їх на практиці у репетиційних та концертних умовах;

- уміння вибирати репертуар та оволодіння в достатньому обсязі концертним репертуаром, що включає в себе твори різних епох, стилів та жанрів;

- вироблення аналітичних навичок, які ґрунтуються на аналізі власних виступів, аудіо та відео записів, тощо;

- цілеспрямоване вивчення спеціальної літератури, присвяченої проблемам ансамблевого виконавства.

Поряд із практичною підготовкою молодих музикантів до професійної ансамблевої діяльності у завдання курсу входять:

- виховання в учасників ансамблю прагнення до професійної самореалізації та вдосконалення;

- виховання професійної відповідальності, свідомої сценічної дисципліни та творчої волі;

- усвідомлення студентом важливості поєднання творчої самостійності із необхідністю реалізовувати її в ансамблевому музикуванні;

- формування широкого музичного кругозору, художнього смаку, відчуття епохи та стилю.

Внаслідок опанування курсу «Камерний ансамбль» студенти **вміти** оволодівати навичками ансамблевої концертної діяльності із забезпеченням:

- синхронності звучання всіх інструментів в єдиному темпі та ритмі;

- тембральної та динамічної єдності;

- рівноваги (балансу) у звучанні всіх партій ансамблю та розуміння ролі і функцій кожної з них у драматургії твору;

- злагодженості штрихів та артикуляції;

- чистоти звуковисотного інтонуювання;

- вміння підпорядковувати виконання своєї партії досягненню спільної мети;

- взаєморозуміння та узгодження принципів інтерпретації твору.

**Студент повинен знати:**

- специфіку та особливості ансамблевого виконавства;
- мати розвинуті знання з таких навчальних дисциплін, як сольфеджіо, теорію музики, гармонію, поліфонію, основи композиторської творчості;
- вміти зробити попередній аналіз музичного твору, перед початком його виконання;
- як працювати з художнім та інструктивним музичним матеріалом;
- психологію виконавської та педагогічної діяльності;
- загальну історію музично-виконавського мистецтва на духових та ударних інструментах і специфіку суміжних його різновидів;
- історію музики;

**Студент повинен вміти:**

- одночасно розпочати та закінчити гру, синхронність звучання усіх партій;
- уміння чути усі голоси ансамблю одночасно зі своїм;
- єдність метро-ритму;
- уміння визначати головне та другорядне в музичному матеріалі («ведучий» та «відомий») та своє місце, виходячи з цього;
- як досягнути єдності артикуляційних прийомів та штрихів;
- тембрового злиття голосів, чистоти строю та інтонації;
- розуміння виконавських намірів партнера, передбачення їх розвитку під час гри;
- грамотне читання нотного тексту та нюансів;
- технічно-виражальні свобода володіння своїм інструментом як основою ансамблю;
- уміння вибрати найкращі засоби виразності та фразування;
- володіти навиками виконавського дихання та теситурною технікою;

- розвинуте мистецтво читання з аркушу, уміння орієнтуватися у випадку помилок;
- комунікабельність, уміння долати складності, які виникають в процесі спільної творчості ;
- досконало, майстерно володіти грою на своєму фаховому інструменті;
- використовувати розвинуті артистичні якості під час публічного концертного виступу;
- бути гнучким та універсальним, вміти швидко перелаштовуватися, знати специфіку та мати практичні професійні навички виконавства в оркестрі, ансамблі або сольного виступу;
- бути обізнаним у світових досягненнях пов'язаних з галуззю музичного мистецтва камерних ансамблів мідних духових інструментів;
- орієнтуватися та знати максимально існуючий музичний репертуар для ансамблів мідних духових інструментів;
- володіти сучасними прийомами гри та засобами виразності характерних для музичних творів сучасних композиторів;
- знати особливості усіх інструментів, що входять до складу ансамблю;
- знати систему та особливості музичної освіти України, її внутрішню організацію;
- вміти розробити навчальну програму, скласти індивідуальний план занять, вміти вести журнал обліку індивідуальних та лекційних занять;
- бути комунікабельним з колегами та адміністрацією в творчих або навчальних професійних колективах;
- мати навички наукової роботи.

### **Перелік тем**

**Тема 1.** Технологічні складові ансамблевої майстерності.

**Тема 2.** Українські національні традиції у сучасному академічному виконавстві.

**Тема 3.** Виконавські стилі.

**Тема 4.** Виконавські манери: традиції та специфіка.

**Тема 5.** Стильові особливості виконавських жанрів.

**Тема 6.** Тенденції розвитку сучасного виконавства камерних ансамблів на духових інструментах.

**Тема 7.** Професійна етика та артистизм музиканта-виконавця

**Тема 8.** Дослідження та накопичення репертуару як складова ансамблево-виконавської майстерності.

### **Форми та технології навчання**

Дисципліна «Камерний ансамбль» для студентів освітнього ступеня «Магістр» оркестрового факультету Академії складається з практичних занять та годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає поточний контроль(контрольний урок) та підсумковий (залік) та атестаційний іспит. За час навчання студенти у складі камерного ансамблю повинні виконати 6 творів крупної форми (епох класицизму, романтизму, сучасної музики), різних жанрів, близько 15-ти різнохарактерних, різнопланових, різностильових мініатюр. Класичні твори крупної форми повинні виконуватись повністю, але можливе виконання і окремих частин.

Таким чином, індивідуальний робочий план камерного ансамблю на семестр включає в себе один твір крупної форми та 2-3 мініатюри.

### **Навчальні ресурси**

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються студенту. Для ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та її специфіки, засвоєння матеріалу використовується електронна пошта (e-mail), FB-месенджер, Viber, Googl meet, Zoom, а також навчальна платформа MOODLE.

Під час навчання та для взаємодії зі студентами використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для вирішення навчальних завдань тощо.

### **Методи контролю**

Підсумковими формами контролю з дисципліни «Камерний ансамбль» за професійним та творчим розвитком студентів освітнього ступеня «Магістр» є заліки у 1 – 2 семестрах та атестаційний іспит наприкінці 3 семестру. Крім того, протягом кожного семестру (за винятком 1 семестру) студент має не менше одного разу виступити в академічному концерті зі спеціально підготовленою програмою, що створює певну ритмічність сценічного досвіду.

### **Система оцінювання**

| № з/п | Контрольний захід оцінювання | Всього % |
|-------|------------------------------|----------|
| 1.    | Заліки                       | 15       |
| 2.    | Академічний концерт          | 15       |
| 3.    | Відвідування занять          | 40       |
| 4.    | Іспит                        | 30       |
| 5.    | Всього                       | 100      |

### **Критерії оцінювання знань студентів:**

**90-100-А (відмінно)** – відповідає яскравій грі із якісною реалізацією всіх технологічних компонентів виконавської майстерності: досконала інтонація, культура штрихів, виразна динаміка, бездоганна техніка, сценічний артистизм тощо.

**82-89-В (добре)** – відповідає якісному виступу, але з наявністю незначних недоліків, як то: текстові неточності, недосконала інтонація, неритмічна техніка, недостатня динамічна виразність, не точне відчуття форми або стилю тощо.

**74-81-С (добре)** – відповідає впевненому виступу, але з наявністю певних вад, як то: текстові неточності, недосконала інтонація, неритмічна техніка, недостатня динамічна виразність, не точне відчуття форми або стилю тощо.

**64-73-Д (задовільно)** – наявність певних вад у грі виконавця, як то: погано вивчений текст твору, помилки у техніці, неохайна інтонація, не виразна динаміка, погане відчуття ансамблю, аморфність у формі тощо.

**60-63-Е (задовільно)** – наявність значних вад у грі виконавця, як то: не вивчений текст твору, недоліки у техніці, погана інтонація, не виразна динаміка, відсутність відчуття ансамблю, нерозуміння форми тощо.

**35-59-ФХ (незадовільно)** – рівень виконання твору студентом не відповідає вимогам НМАУ.

**1-34-Ф (незадовільно)** - рівень підготовки та виконання твору студентом не відповідає вимогам НМАУ

### **Інклюзивне навчання**

Передбачене викладання навчальної дисципліни для студентів з особливими освітніми потребами.

### **Навчання іноземною мовою (за потреби)**

За потреби навчальна дисципліна може викладатися англійською мовою. За бажанням студентів допускається вивчення матеріалу за допомогою англomовних онлайн-курсів за тематикою, яка відповідає тематиці конкретних занять.

### **Неформальна освіта**

Впродовж вивчення навчальної дисципліни «Спеціальний інструмент (Гобой)» передбачається участь студентів у науково-методичних, практичних конференціях, конкурсах творчих робіт, майстер класах, відвідування культурно-мистецьких проєктів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, музичних фестивалів, конкурсів тощо.

### **Рекомендована література:**

1. Апатський В. Духове вібрато. Питання музичного виконавства і педагогіки. – К., 1979.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва. К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. – 320 с.
3. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва. Книга II / В. М. Апатський. К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2012. – 408 с.
4. Апатський В. М. Основи теорії методики духового музично-виконавського мистецтва. – К.: НМАУ ім. Чайковського, 2006. – 432 с.
5. Апатський В. Фактори тембру та динаміки фагота. Дисертація кандидата музикознавства. – К., 1971.
6. Апатський В. Про віртуозність в духовому музично-виконавському мистецтві. Дослідження, досвід, спогади. Вип. 3. Збірка праць. - К., 2002.
7. Вовк Р. Акустична природа та конструктивні основи аплікатури кларнета. Музичне виконавство. Вип. 3. – К., 1999.
8. Вовк Р. А. Київська школа духових та ударних інструментів у контексті сучасного виконавства: (видатні особистості) / Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Рівне: Волинські обереги, 2006. – Вип. I. – С. 21-25.
9. Качмарчик В. П. Німецьке флейтове мистецтво XVIII–XIX ст. / [Монографія]. – Донецьк, 2008. – 311 с.
10. Качмарчик В. П. Перманентний видих у виконавстві на духових інструментах: проблеми історії та фізіології / [Автореферат дисертації канд. мистецтвознава]. – К., 1995. – 23 с.
11. Круль П. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу. – К., 2000.
12. Кушнір А. Я. Специфіка формування репертуару епохи романтизму у виконавській діяльності представників київської флейтової школи / Науковий вісник НМАУ імені П.І.Чайковського. – К., 2011. – Вип. 102. – С. 138-144.
13. 16. Кушнір Я., Кушнір А. Технологія виконавства на флейті. – Луганськ: Книжковий світ, 2008. – 100 с.
14. Мюльберг К. Теоретичні основи навчання гри на кларнеті. – К.: „Музична Україна”, 1975.
15. Тюріна О. Гучна динаміка як поняття виконавства. Музичне виконавство. Вип. 2. – К.: Науковий вісник НМАУ, 1999.